

Lutki

za kubłarki a kubłarjow

2022 | 1

Nalětni poskitk w mjenje »Hanami« – Přrodu cyłotnje začuwać a powitać

»Hanami« je w Japanskej pěstowana tradicija. »Hana« rěka »kćenje«, »hanami« »sej kćenja wobhladać«. Runje na to tam mjenujcy ludžo kóždy lěto žadosćiwje čakaja: zo bychu wišniny zakčěli. Potom samo nowiny a powěšće w telewizoru wo tym rozprawjeja. Hdyž tak daleko je, zetkawaja so swójbje, kolegojo a přečeljo k piknikej pod kčějacyimi štomami a je woswjeća.

Tuž přeprašam tež was, lube džěci, kubłarki a lubi kubłarjo, nalěćo powitać a sej kćenja dokładnje wobhladać.

»Hanami« woswjećić kaž Japanjenjo:

Podajće so na wuchodźowanje do lěsa, parka abo na zahrodu. Wzmiće sej přikryw a mału swačinu sobu. Sydńće so pod wišninu a dajće sej šalku čaja zesłodźeć. Zujće pak sej do toho črije – tak to Japanjenjo činja, hdyž so na přikryw sydnu. Hladajće jónu, što přiroda kołowokoło was wšo poskića:

Što wašej woće widźitej (wulke abo małe kćenja, pisane, módre, běłe, róžojte, čerwjene ...)? Abo widźitej samo zwěrjata (zajacy, ptački, kóčki ...)? Kotre kwětki hižo znajeće (wišnjowe kćenja, tulpy, sněhowki, podlěsk ...)? Kotre zwěrjata znajeće (sykorki, škowrončki, rapaki, wrobliki ...)?

Lětaja insekty wokoło kćenjow a pytaja nektar? Kak klinča (brunča, zynča ...)? Słyšiće snano samo ptački nad sobu w štomje fifolić? Kajke zwuki činja (wótře, mjelčo, cunjo ...)?

Maja kwětki wosebitu wón? Što waš nós wšitko nucha? Kak wonjeja kćenja (nasłódko, kaž měd, sylnje, słabje ...)?

Kak słódzi waša swačina (je słódka, selena, kisała ...)? Čujeće powětr na jazyku (je zymny/ćopły, łoskota ...)?

Što začuwać na koži (mjehčki přikryw, mokru trawu, ćopłe pruhi slónca na mjezwoču, zymny/čerstwy wětřik na koži, ćopłu šalku z čajom ...)?

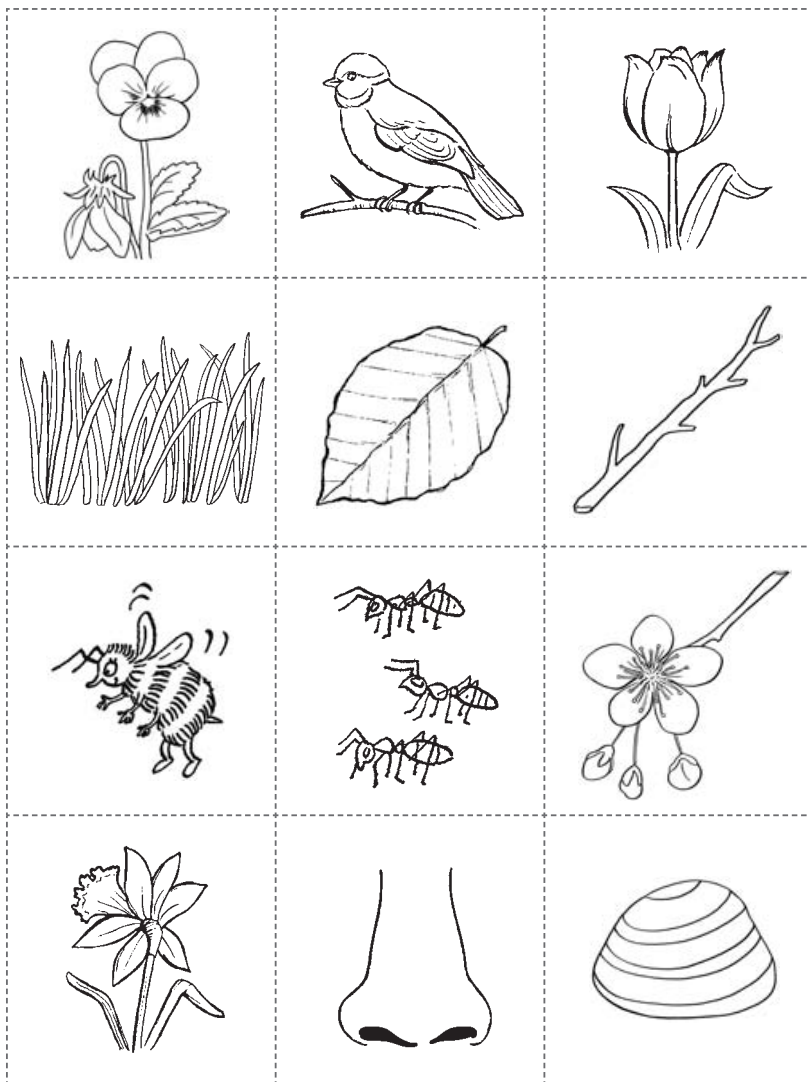

Hdyž temperatury to dowoleja, móžeće z džěćimi bosa po trawje/zemi bžěć a so je při tym prašeć: Kajke je to začuće na pódušomaj (je suche/ mokre, mjehke, to łoskota, kała ...)?

Wuchodźowanske bingo

Bingo zmóžnja wědomo dožiwenje přirody.

Namakaće při wuchodźowanju wotpowědne wěcy? Zezběrajće je a položće je do kašćikow abo wumolujće wobrazki. Po tym, kotre prawidła postajiće, ma cil być, pak jedyn rynek kašćikow abo cyłu kartku pjelnić. Štóz je to jako přeni docpěł, woła wótrě »Bingo!« a je dobył.

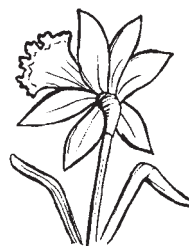
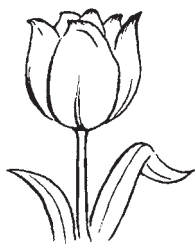

Kopěrowanske předlohi namakaće tež jako pdf-ki na našej homepage pod www.witaj-sprachzentrum.de/obersorbisch/sb/zeitschriften/lutki/ 2022, **Wuchodźowanske bingo** a **Před chěžku w zahrodźe**.

Spěw z nalětnjej temu: »Pisane kwětki«

(Před chěžku w zahrodže) – hlej spěwnik »Kikerahi« str. 71

Přihot: Kopěrujće scěhowace wobrazy we wulkosći A4 a wumolujće je z džěćimi we wotpowědnej barbj (tulpu čerwjenu a krokus módr). Laminěrujće wobrazy abo zlēpće je na kiješki.

Snano kćěja před wašim domom abo pěstowarnju hižo kwětki? Pohladajće w předpolu poskitka raz z džěćimi, kotre kwětki to su abo kotre barby maja. Kotre kwětki su módre, čerwjene, běłe, žołte ... (krokusy, tulpy, sněhowki, narcisy)? Na to hodži so hižo spěw »Pisane kwětki« zaspěwać.

Za rańši kruh poskićeja so wotpowědne metody k přewodženju spěwa »Pisane kwětki«. Tak zeznaja džěći barby kwětkow a móža je přiřadować. Wuzwolće poskitki wotpowědnje starobje a rěčnym zamóžnosćam džěći:

- 1 Pokazajće džěćom wobraz. Džěći maja nadawk, barby pomjenować (Kotra barba to je? Kotru barbu ma tuta kwětkka? Kak rěka barba narcisy?).
- 2 Wupožochće kwětki z wulkim wotstawkom a stajće ke kóždej kwětkce korbik. Džěći dóstanu nadawk, w rumje wěc z wotpowědnej barbu namakać a ju do korbika połožiť. (Što je běłe? Widźiće něšto módre? Štó je žołtu wěc namakał? Kotra wěc ma tutu barbu?)

- 3 Nětko wozmjse sej kóždy džěćo jednu wěc z korbika a ju pomjenuje (na př.: To je klock. Wón je žolty.).
- 4 Wudžělce džěćom rubiška we wšelakich barbach. Zaspěwajće sej z nimi spěw »Pisane kwětki«. Hdyž so w nim barba jich rubiška mjenuje, smědža džěći z nim machać.
- 5 Wučišće wjacore eksemplary wobrazow k spěwej »Pisane kwětki« (horjeka) a wudžělce je džěćom. Při spěwanju njech džěći wotpowědnje tekstěj swój wobraz w »prawym« wokomiku zběhnu.

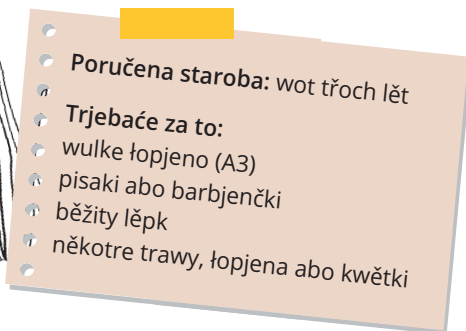
Žwisowacy kreatiwny poskitk:

Sće sej na wuchodžowanju rjane kwětki abo trawy z polow a łukow našćipali?

Narysujće wulke mjezwočo bjez włosow na A3-łopjeno we wysokim formaće. Wostajće při tym hornju třětinu łopjena swobodnu.

Nětko móžeće mjezwoču nalětnju »frizuru« přilěpić.

Žłobikowym džěćom při wuhotowanju mjezwoča pomhajće.

Wulki džak za čitanje a wjele wjesela při přewjedženju! »Arigatou gozaimasu«! Wjele wuspěcha! »Ganbate«! (To je japansce.)

Naša awtorka **Nadja Herbigowa** (rodź. Lebzec) je kubłarka a bydlí tučasnje ze swojim mandželskim a jedne lěto starej džowku Maju w Tokiju/Japanskej.

Poskitk »Nalěčo« z Witkom

trěbny material:

- Witko-klanka, pčočka (na př. pleňčatko),
- A3-wobraz zymski kraj, A3-wobraz łuka
- běłe, žolte, čerwjene a fijałkojte rubiška
- telko wumolowanych kartkow nalětnich kwětkow (zažno-kčějakow), kelkož džěči (hlej str. 4)
- žolta rynka a telko žoltych bančikow, kelkož džěči

nowe słowa:

(běła) sněhowka
(žolta) narcisa
(čerwjena) tulpa
(fijałkojty) krokus

nalěčo
(zelena) łuka
(žolte) słónco
kwětka
pčočka

Přihotujće w předpolu »nalětnju łuku« wosrjedź koła. Na »łuće« leža běłe, žolte, čerwjene a fijałkojte rubiška. K tomu hodža so tež wotpowědne kartki z wobrazami nalětnich kwětkow připołožić. Tež Witko na njej leži a je z małym přikrywom zawodžěty. Cyła scena hodži so z bělej płachtu/rubom zawodžěć.

1. Čiń-sobu-stawiznička

wobraz	tekst	pohib
zymski kraj	Dołho bě zyma.	<i>ruce wokoło so a dyrkotać</i>
	Je so sněžiło.	<i>ruce du pomału wot horjeka dele při tym porsty rejuja</i>
zelena łuka	Nětko je skónčnje nalěčo.	<i>gestu »kwětka« tworić: ruku horicotalnje dźeržeć a porsty rozpřestrěć</i>
	Słónčko hižo sylnje swjěči ...«	<i>ruku horje, porsty wupřestrěć a na dłón hladać</i>
	... a nas wohrěwa. Mmh, je to rjenje čopło!	<i>ruce wokoło so a při so tym smjeć a nic dyrkotać</i>
	Na luće rjenje wonja. Ah!	<i>z nosom čuchać</i>

2. Wučěrimy zymu

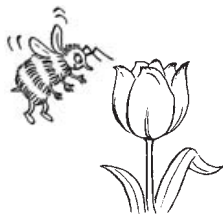
Zaspěwajće wjacekróć spěw »Mam rady slónco« (po melodiji »Ich lieb' den Frühling«). Při poslednim wospjetowanju zběhńće zhromadnje z džěćimi při »Dum di da di, ...« běłu płachtu /rub. Tak wučěriće symbolisce zymu.

Mam rady slónco, mam rady nalěčo.

Hdy budže skónčnje zas' jónu ćoplišo?

Sněh, lód a zyma dyrbjaj nětko hić!

||:Dum di da, di, dum di da di, dum di da di, dum di da di.:||

3. Šćipamy kwětki

Nětko přilećí pčółka, při tym zynči: »Zum-zum-zum«.« Sydnje so na přenju »kwětku« (rubiško), počucha a pomjenuje ju: »To je (běła) sněhowka.« To wospjetuje hišće tři króć, doniž njeje kóždy družinu jónu počuchała a pomjenowała.

Na to wuhlada Witka, kotryž leži na zemi a spi (*smorči*). Pčółka na nim počucha.

pčółka: »Huch, što da je to do spodźiwneje kwětki? Ta tla je žolta, módra a ma čerwjeno-běle smužki! A wonja za šokolodu. Ně wšak, to njeje kwětko, ale naš Witko! Što? Čini wón zymski spar? – Dobře ranje, Witko! Pój, stawaj, nalěčo je tu!«

Witko: »Uahh ...« (*zywa*) »Dobře ranje, luba pčółka! A dobre ranje, lube džěći! Sym hišće cyle mučny!« (*so načahuje*) »Lube džěći, sće tež hišće mučne?« (*wšitcy zywaja*) »Pójće, přećahujće so tróšku!« (*džěći so načahuja*)

»Pójće sobu na łuku. Chcu wam nalětnje kwětki pokazać. Hladajće, što tu wšitko kćěje!«

Witko »wotšćipnje« »kwětku«, počucha a pomjenuje ju. Na to su džěći na rjedze a runja Witkej wozmu sej kwětku, počuchaja a pomjenuja ju.

6. Slónčna reja

Přihot: Přiwjazajće při žoltej rynce w prawidłownym wotstawku žolte bančiki (mnóstwo bantow wotpowěduje ličbje džěći). K reji wupytajće měrnu hudźbu, na př. klawěrný kruch »Comptine d'un autre été« z filma »Die fabelhafte Welt der Amélie« (dwumjeńšinsku wersiju).

Rynka je slónco. Kóždy džěčo džerži jako »slónčna pruha« kónčk bančika. Wotpowědnje hudźbje džěći rynku spěšnišo resp. pomaťšo wjerća, zběhaja ju nad swoju hłowu resp. džerža ju nisko (slónčko steji wysoko resp. je za mróčelemi). Běh slónca móžeće na přikład z małej stawizničku rěčnje přewodźeć:

tekst	pohib
Je rano zahe.	<i>hudźba zahraje přenje takty, rynku leži hišće na zemi, džěći su w čapawce</i>
Slónčko schadźa a swoje pruhi rozpře-strěwa. Cyle pomaťu stupa wyše a wyše, doniž njeje na najwyším dypku njebj.	<i>po přěních taktach stanu a rynku z pomocu bančikow pomaťu zběhn</i>
Nětko slónčko cyle sylnje swěći.	<i>džěći maja bančiki we wysokosći hłowy</i>
Slónčne pruhi daruja nam přijomnu čoplotu.	<i>běža w kole</i>
Nadobo přičehnje wulka, toľta mróčel a slónco zakryje.	<i>běža pomaťšo w kole a wozmu rynku na wysokosć bjedrow dele</i>
Ale skónčnje so wulka, toľta mróčel zmi-nje a slónčko móže zaso sylnje swěćić.	<i>džěći wozmu rynku we wysokosći hłowy a běža pomaťu</i>
Je popołdno. Slónčko njeje hižo tak wysoko, ale hišće jónu da swoje pruhi sylnje swěćić.	<i>wozmu rynku na wysokosć bjedrow a běža spěšnje</i>
Pomaťu so džen kónči, slónčko hižo tak sylnje njeswěći.	<i>koło so spomali a wostanje stejo</i>
Wječor je přišo, slónčko je mučne a so pomaťku, cyle pomaťku zaso chowa.	<i>džěći du do čapawki a rynku zaso wotpoľoža</i>